

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความต้องการการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการและศึกษาระดับความต้องการความรู้ในการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการของข้าราชการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในด้านร่างกายและจิตใจ ด้านรายได้และการใช้จ่าย ด้านงานอดิเรก ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการมีส่วนร่วมในสังคม และเปรียบเทียบความต้องการความรู้ในการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการของข้าราชการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำแนกตามสถานภาพด้านเพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน สถานภาพการสมรส และอัตราเงินเดือน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษา ซึ่งตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และตรวจสอบความเที่ยงโดยวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาช แอลฟา ได้ค่าเท่ากับ .96 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ บุคลากรของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งเป็นข้าราชการที่ปฏิบัติงานอยู่ในปีงบประมาณ 2551 โดยมีอายุระหว่าง 54 - 60 ปี และจะเกษียณอายุราชการในปีงบประมาณ 2552 ถึงปีงบประมาณ 2558 จำนวน 214 คน จากแบบสอบถาม 240 ชุด ปรากฏว่าได้รับกลับคืนจำนวน 214 ชุด คิดเป็นร้อยละ 89.17 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าการทดสอบที (t-test) และค่าการทดสอบเอฟ (F-test) โดยใช้ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way Anova) เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายกลุ่ม กรณีพบค่าความแตกต่างเป็นรายกลุ่ม ได้วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างนั้นเป็นรายคู่ โดยวิธี Scheffe Analysis ซึ่งสามารถประมวลและสรุปตามลำดับขั้นตอนได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปได้ดังนี้

ตอนที่ 1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ร้อยละ 62.60 การศึกษาระดับปริญญาโท ร้อยละ 43.00 ดำรงตำแหน่งวิชาการ ร้อยละ 52.80 มีประสบการณ์ในการทำงาน 30 ปีขึ้นไป ร้อยละ 69.60 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 68.20 อัตราเงินเดือนอยู่ระหว่าง 25,000 - 35,000 บาท สังกัดคณะวิทยาศาสตร์ ร้อยละ 18.23 รองลงมาเป็นคณะแพทยศาสตร์ ร้อยละ 16.82 สำนักงานอธิการบดี ร้อยละ 12.62 และคณะวิศวกรรมศาสตร์ ร้อยละ 11.68

ตอนที่ 2. ความต้องการการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ โดยภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาความต้องการในรายละเอียดแต่ละประเด็นปรากฏว่าประเด็นที่มีความต้องการอยู่ในระดับมาก คือความต้องการได้รับการอำนวยความสะดวกและการให้คำแนะนำเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ จากมหาวิทยาลัย และความต้องการสวัสดิการในด้านต่าง ๆ สำหรับข้าราชการที่เตรียมการเกษียณอายุ สำหรับประเด็นอื่น ๆ พบว่ามีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง คือ ความต้องการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับชมรมหรือสมาคมต่าง ๆ จากมหาวิทยาลัย ความต้องการได้รับการอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับผู้สูงอายุหรือการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการจากมหาวิทยาลัย ความต้องการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งประกอบอาชีพหลังเกษียณอายุจากมหาวิทยาลัย ความต้องการได้รับโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในมหาวิทยาลัย และความต้องการได้รับการสนับสนุนในด้านการทำกิจกรรมนันทนาการและการพบปะสังสรรค์ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

ตอนที่ 3. ความต้องการความรู้ในการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการของข้าราชการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 5 ด้าน พบว่า

3.1 ด้านร่างกายและจิตใจ โดยภาพรวมมีความต้องการความรู้ที่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาความต้องการความรู้ในรายละเอียดแต่ละประเด็นสามารถสรุปได้ ดังนี้

ข้าราชการก่อนเกษียณ มีความต้องการความรู้ด้านร่างกายและจิตใจอยู่ในระดับมากตามลำดับ คือ ความต้องการความรู้เกี่ยวกับโรคและการป้องกันโรคที่เกิดขึ้น รองลงมาคือความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุและการปฏิบัติตนเมื่อเข้าสู่วัยเกษียณอายุ ความรู้เกี่ยวกับโภชนาการที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุและความรู้แนวปฏิบัติในการพัฒนาสภาพจิตใจ และความรู้เกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมสุขภาพจิตที่ดีรวมถึงความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกายและวิธีออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ สำหรับประเด็นอื่น ๆ พบว่ามีความต้องการในระดับปานกลางทุกประเด็น

3.2 ด้านรายได้และการใช้จ่าย โดยภาพรวมมีความต้องการความรู้อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาความต้องการความรู้ในรายละเอียดแต่ละประเด็นสามารถสรุปได้ ดังนี้

ข้าราชการก่อนเกษียณ มีความต้องการความรู้ด้านรายได้และการใช้จ่ายอยู่ในระดับมากตามลำดับ คือ ความต้องการด้านความรู้ใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้เกษียณอายุ เช่น พ.ร.บ. กองทุนบำเหน็จบำนาญฯ รองลงมาคือความรู้เกี่ยวกับสวัสดิการเงินช่วยเหลือต่างๆ ที่ผู้สูงอายุควรได้รับ และความรู้ในเรื่องการเก็บสะสมทรัพย์สินกับสถาบันการเงินในรูปแบบต่างๆ และความรู้เกี่ยวกับการจัดการด้านทรัพย์สิน เช่น การทำพินัยกรรม กฎหมายมรดกฯ สำหรับประเด็นอื่น ๆ พบว่ามีความต้องการในระดับปานกลางทุกประเด็น

3.3 ด้านงานอดิเรก โดยภาพรวมมีความต้องการความรู้อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาความต้องการความรู้ในรายละเอียดแต่ละประเด็นสามารถสรุปได้ ดังนี้

ข้าราชการก่อนเกษียณ มีความต้องการความรู้ด้านงานอดิเรกอยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ คือ ความต้องการความรู้ในการเพาะเลี้ยงต้นไม้ รองลงมาคือ ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรและการนำสมุนไพรมาใช้ และความรู้ในการจัดสวนไม้ประดับประเภทต่างๆ สำหรับประเด็นอื่นๆ พบว่ามีความต้องการในระดับปานกลางทุกประเด็น

3.4 ด้านที่อยู่อาศัย พบว่าโดยภาพรวมมีความต้องการความรู้อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาความต้องการความรู้ในรายละเอียดแต่ละประเด็นสามารถสรุปได้ ดังนี้

ข้าราชการก่อนเกษียณ มีความต้องการความรู้ด้านที่อยู่อาศัยอยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ คือ ความต้องการความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่ดินและที่อยู่อาศัย รองลงมาคือ ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอัคคีภัยที่อาจเกิดขึ้นกับที่อยู่อาศัย และความรู้เกี่ยวกับการออกแบบปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมน่าอยู่ สำหรับประเด็นอื่นๆ พบว่ามีความต้องการในระดับปานกลางทุกประเด็น

3.5 ด้านการมีส่วนร่วมในสังคม พบว่าโดยภาพรวมมีความต้องการความรู้ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาความต้องการความรู้ในรายละเอียดแต่ละประเด็นสามารถสรุปได้ ดังนี้

ข้าราชการก่อนเกษียณ มีความต้องการความรู้ด้านการมีส่วนร่วมในสังคมอยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ คือ ความต้องการความรู้เกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม รองลงมาคือ ความรู้เกี่ยวกับงานอาสาพัฒนาต่างๆ และความรู้เกี่ยวกับการเป็นสมาชิกชมรมหรือกลุ่มกิจกรรมต่างๆ สำหรับประเด็นอื่นๆ พบว่ามีความต้องการในระดับปานกลางทุกประเด็น

ตอนที่ 4. การเปรียบเทียบความต้องการความรู้ในการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการในด้านต่างๆ (ด้านร่างกายและจิตใจ ด้านรายได้และการใช้จ่าย ด้านงานอดิเรก ด้านที่อยู่อาศัย และด้านการมีส่วนร่วมในสังคม) จำแนกตามสถานภาพที่มีเพศต่างกัน ระดับการศึกษาต่างกัน ตำแหน่งต่างกัน ประสบการณ์การทำงานต่างกัน สถานภาพการสมรสต่างกัน และอัตราเงินเดือนต่างกัน สามารถสรุปได้ ดังนี้

4.1 ข้าราชการก่อนเกษียณที่มีเพศต่างกัน มีความต้องการความรู้ในการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการในด้านต่าง ๆ (ด้านร่างกายและจิตใจ ด้านรายได้และการใช้จ่าย ด้านงานอดิเรก ด้านที่อยู่อาศัย และด้านการมีส่วนร่วมในสังคม) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้เมื่อพิจารณารายละเอียดของความต้องการความรู้ทั้ง 5 ด้านแล้วปรากฏว่ามีความต้องการความรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ความต้องการความรู้ด้านรายได้และการใช้จ่าย และด้านงานอดิเรก โดยเพศหญิงมีความต้องการความรู้ในการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการมากกว่าเพศชาย

4.2 ข้าราชการก่อนเกษียณที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความต้องการความรู้ในการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการในด้านต่าง ๆ (ด้านร่างกายและจิตใจ ด้านรายได้และการใช้

จ่าย ด้านงานอดิเรก ด้านที่อยู่อาศัย และด้านการมีส่วนร่วมในสังคม) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้เมื่อพิจารณารายละเอียดของความต้องการความรู้ทั้ง 5 ด้านแล้วปรากฏว่าด้านที่มีความต้องการความรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่

ความต้องการความรู้ด้านร่างกายและจิตใจ เมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 2 คู่ ได้แก่ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีมีความต้องการความรู้มากกว่าระดับการศึกษาปริญญาเอก และระดับการศึกษาปริญญาตรีมีความต้องการความรู้มากกว่าระดับการศึกษาปริญญาเอก

ความต้องการความรู้ด้านรายได้และการใช้จ่าย เมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 1 คู่ ได้แก่ระดับการศึกษาปริญญาโทมีความต้องการความรู้มากกว่าระดับการศึกษาปริญญาเอก

ความต้องการความรู้ด้านการมีส่วนร่วมในสังคม เมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 1 คู่ ได้แก่ระดับการศึกษาปริญญาตรีมีความต้องการความรู้มากกว่าระดับการศึกษาปริญญาเอก

สำหรับความต้องการความรู้ด้านงานอดิเรกและความต้องการความรู้ด้านที่อยู่อาศัยมีความต้องการความรู้ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4.3 ข้าราชการก่อนเกษียณที่มีตำแหน่งต่างกัน ประสบการณ์การทำงานต่างกัน สถานภาพการสมรสต่างกัน และอัตราเงินเดือนต่างกัน มีความต้องการความรู้ในการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการในด้านต่าง ๆ (ด้านร่างกายและจิตใจ ด้านรายได้และการใช้จ่าย ด้านงานอดิเรก ด้านที่อยู่อาศัย และด้านการมีส่วนร่วมในสังคม) ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้

ตอนที่ 5. ด้านความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการให้มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ให้การสนับสนุนหรือช่วยเหลือภายหลังการเกษียณอายุราชการที่สำคัญมีดังนี้ ความต้องการได้รับการด้านต่าง ๆ จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เช่นเดิม ความต้องการได้รับการอำนวยความสะดวกด้านสวัสดิการต่าง ๆ และการให้คำแนะนำเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ที่ผู้เกษียณอายุพึงได้รับ และการจัดตั้งศูนย์รวบรวมผู้เกษียณอายุที่มีความรู้ความสามารถทางวิชาการด้านต่าง ๆ และให้โอกาสแสดงความสามารถทางวิชาการ ตลอดจนรับฟังความคิดเห็นของผู้เกษียณอายุซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในโอกาสต่อไป

อภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความต้องการการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการและศึกษาระดับความต้องการความรู้ในการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการของข้าราชการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในด้านร่างกายและจิตใจ ด้านรายได้และการใช้จ่าย ด้านงานอดิเรก ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการมีส่วนร่วมในสังคม และเปรียบเทียบความต้องการความรู้ในการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการของข้าราชการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำแนกตามสถานภาพด้านเพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน สถานภาพการสมรส และอัตราเงินเดือน ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การศึกษาความต้องการการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ พบว่าโดยภาพรวมข้าราชการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ต้องการการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะความต้องการได้รับการอำนวยความสะดวกและการให้คำแนะนำเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ต่างๆ จากมหาวิทยาลัย และความต้องการสวัสดิการในด้านต่างๆ สำหรับข้าราชการที่เตรียมการเกษียณอายุอยู่ในระดับมากอาจเป็นเพราะข้าราชการก่อนเกษียณได้ประกอบอาชีพรับราชการมาอย่างยาวนานซึ่งเมื่อเกษียณอายุราชการแล้วจะคำนึงถึงสิทธิประโยชน์ต่างๆ ตลอดจนสวัสดิการในด้านต่างๆ ที่ควรได้รับจากทางราชการจึงมีความต้องการที่จะได้รับการอำนวยความสะดวกและคำแนะนำจากมหาวิทยาลัยเป็นอย่างมากตามที่ ชวาร์ท (Schwartz, 1979 อ้างถึงใน มาลี ใหญ่สูงเนิน, 2535:19) ได้กล่าวว่าการเกษียณอายุเป็นการเปลี่ยนแปลงระบบความเป็นอยู่ หรือย้ายแผนการดำเนินชีวิตของข้าราชการดังนั้นการเตรียมตัวด้านสิทธิประโยชน์และสวัสดิการหลังเกษียณอายุราชการจึงเป็นการวางแผนการดำเนินชีวิตที่รอบคอบ ผลจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ ศรีทับทิม พานิชพันธ์ (2525) พบว่ารายได้อาจลดลงจากการเกษียณซึ่งหากผู้เกษียณอายุได้มีการประกันสังคม หรือบำเหน็จบำนาญ สวัสดิการ ก็จะช่วยให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข มีความมั่นคง และไม่เป็นที่ภาระของลูกหลานและครอบครัว รวมถึงต้องการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับชมรมหรือสมาคมต่าง ๆ จากมหาวิทยาลัย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงจันทร์ บุญรอดชู (2540) พบว่าข้าราชการที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานสูงจะสามารถเตรียมตัวเกษียณอายุได้ดีกว่าข้าราชการที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานในระดับต่ำกว่า และข้าราชการมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในระดับปานกลางขึ้นไป จะสามารถเตรียมตัวเกษียณอายุได้ดีกว่าข้าราชการที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในระดับต่ำ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัตรศรียา นาคเกษม (2538) พบว่าส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าควรจัดการให้ข่าวสาร ข้อมูลต่างๆ สำหรับข้าราชการก่อนเกษียณอายุให้มากที่สุด เพราะเป็นช่วงที่เตรียมตัวจะเกษียณอายุ และควรเป็นข่าวสารความรู้เกี่ยวกับการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุ อาทิ

หลักโภชนาการ การรักษาสุขภาพอนามัย การออกกำลังกาย เป็นต้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชนี เต็มอุดม (2539) ศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุ การสนับสนุนทางสังคมกับสุขภาพจิตของข้าราชการบำนาญในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครพนม พบว่าการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุและการสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสุขภาพจิตของข้าราชการบำนาญ

2. การศึกษาระดับความต้องการความรู้ในการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการของข้าราชการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในด้านร่างกายและจิตใจ ด้านรายได้และการใช้จ่าย ด้านงานอดิเรก ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการมีส่วนร่วมในสังคม พบว่าโดยภาพรวมข้าราชการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีความต้องการความรู้ในการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเมื่อพิจารณารายด้านแล้วพบว่าด้านร่างกายและจิตใจมีความต้องการความรู้ในระดับมาก สำหรับด้านอื่น ๆ มีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง สามารถอภิปรายผลเป็นรายด้านได้ ดังนี้

2.1. ด้านร่างกายและจิตใจ พบว่าความต้องการความรู้เกี่ยวกับโรคและการป้องกันโรคที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ ความต้องการความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุและการปฏิบัติตนเมื่อเข้าสู่วัยเกษียณอายุ ความต้องการความรู้เกี่ยวกับโภชนาการที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุและความรู้แนวปฏิบัติในการพัฒนาสภาพจิตใจ และต้องการความรู้เกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมสุขภาพจิตที่ตีรวมถึงความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกายและวิธีออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุอยู่ในระดับมากอาจเป็นเพราะว่าข้าราชการก่อนเกษียณเป็นผู้สูงอายุจึงต้องการความรู้เกี่ยวกับสุขภาพร่างกายและจิตใจตลอดจนการปฏิบัติตนและการโภชนาการสำหรับผู้สูงอายุ ผลจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ สรุกุล เจนอบรม (2534) ได้กล่าวถึงผลกระทบของการเกษียณอายุราชการที่มีต่อการดำเนินชีวิตของผู้เกษียณผลกระทบด้านจิตใจจะเห็นว่าการเกษียณอายุราชการนั้นมีผลกระทบด้านจิตใจของผู้เกษียณอายุเป็นอย่างมากผู้เกษียณอายุอาจมีในทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเกษียณอายุเนื่องจากผลการเกษียณนั้นอาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการสูญเสียสถานภาพทางสังคมและตำแหน่งหน้าที่การงาน การได้รับการยอมรับ และการได้รับความเคารพยกย่องจากเพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา หรือบุคคลอื่นในสังคมลดลงอย่างทันทีทำให้ผู้เกษียณอายุราชการเกิดความรู้สึกว่าคุณค่าและศักดิ์ศรีของตนเองลดลง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชนี เต็มอุดม (2539) พบว่าความต้องการของผู้ที่อยู่ในวัยเกษียณอายุราชการความต้องการในที่นี้จึงหมายถึงความรู้สึกว่าตนเองขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งสิ่งที่ขาดนั้นอาจเป็นวัตถุที่จับต้องได้ เป็นรูปธรรมหรือนามธรรม เมื่อใดมนุษย์เกิดความต้องการจะแสวงหา ความต้องการเพื่อตอบสนองความต้องการที่ยังขาดอยู่ หากเปรียบเทียบความต้องการของบุคคลโดยทั่วไปแล้ว จะเห็นว่าผู้ที่อยู่ในวัยเกษียณอายุราชการมักมีความต้องการทางด้านจิตใจ อารมณ์ และสังคม มากกว่าความต้องการในด้านปัจจัยสี่ ดังนั้นการได้ข้อมูลจากชมรม สมาคมต่าง ๆ จะทำให้ผู้เกษียณอายุราชการได้เข้าร่วมสมาคมเพื่อทำกิจกรรมต่อไปได้ และวิจิตร บุญยะโทตระ (2533) ได้กล่าวถึงปัญหา

ของผู้เกษียณอายุ ซึ่งถือว่าเป็นวิกฤตการณ์ร้ายแรงที่ผู้เกษียณอายุจะต้องเผชิญ โดยถือว่าเป็นอันตรายของผู้เกษียณ คือ ปัญหาด้านสุขภาพอนามัย ซึ่งเกิดขึ้นจากการเกษียณอายุทำให้ระบบแบบแผนของชีวิตเปลี่ยนแปลง ไม่มีกำหนดการทำงานที่แน่นอน ทำให้บุคคลเกิดความไม่สบายใจ ซึ่งจะเป็นอันตรายต่อสุขภาพจิตและก่อให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บได้จากกการรับประทานอาหารไม่ถูกหลักโภชนาการ และความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกายและวิธีออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ อาจเป็นเพราะว่าระบบแบบแผนการดำเนินชีวิตของผู้เกษียณอายุเปลี่ยนไปส่งผลต่อสุขภาพจึงต้องการความรู้ด้านการออกกำลังกายและวิธีการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทองใบ หงส์เวียงจันทร์ (2532) และธีระยุทธ หัสนะ (2530) ที่ได้กล่าวถึงปัญหาด้านสุขภาพอนามัยซึ่งเกิดขึ้นจากการเกษียณอายุทำให้ระบบแบบแผนของชีวิตเปลี่ยนแปลง ไม่มีกำหนดการทำงานที่แน่นอน ทำให้บุคคลเกิดความไม่สบายใจ ซึ่งจะเป็นอันตรายต่อสุขภาพจิตและก่อให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บได้ อีกสาเหตุหนึ่งเกิดความรู้สึกต่อต้านการเกษียณอายุ ซึ่งอาจนำไปสู่ความเจ็บป่วยทางร่างกาย นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงบทบาทและสถานภาพทางสังคมทำให้ขาดการติดต่อสังสรรค์กับบุคคลอื่นในแวดวงการทำงาน ซึ่งส่งผลต่อจิตใจทำให้มีจิตใจเศร้าหมอง และส่งผลต่อร่างกายในที่สุด

2.2. ด้านรายได้และการใช้จ่าย พบว่าความต้องการความรู้ใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้เกษียณอายุ เช่น พ.ร.บ.กองทุนบำเหน็จบำนาญฯ ความต้องการความรู้เกี่ยวกับสวัสดิการเงินช่วยเหลือต่าง ๆ ความต้องการความรู้ในเรื่องการเก็บสะสมทรัพย์สินกับสถาบันการเงินในรูปแบบต่าง ๆ และความต้องการความรู้เกี่ยวกับการจัดการด้านทรัพย์สิน เช่น การทำพินัยกรรม กฎหมายมรดก อยู่ในระดับมาก เป็นผลมาจากปัญหาด้านเศรษฐกิจ เมื่อเกษียณอายุราชการจะทำให้รายได้ลดลง ขณะเดียวกันรายจ่ายเกี่ยวกับสุขภาพที่เสื่อมลงก็จะเพิ่มขึ้นทำให้ประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจด้วย ดังนั้นการต้องการความรู้ เรื่อง พ.ร.บ.กองทุนบำเหน็จบำนาญฯ จะช่วยให้ไม่ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตหลังเกษียณอายุราชการ ผลจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีความสอดคล้องกับผล การศึกษาวิจัยของ สุรกุล เจนอบรม (2534) ได้กล่าวถึงผลกระทบของการเกษียณอายุราชการที่มีต่อการดำเนินชีวิตของผู้เกษียณด้านเศรษฐกิจ เมื่อเกษียณอายุราชการทำให้รายได้ลดลง ขณะเดียวกันรายจ่ายเกี่ยวกับสุขภาพที่เสื่อมลงก็จะเพิ่มขึ้นทำให้ประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ ศรีทับทิม พานิชพันธ์ (2525) ได้มีแนวความคิดเกี่ยวกับความต้องการ ของผู้เกษียณอายุในทำนองเดียวกับ สุธีรา นุ้ยจันทร์ (2530) คือความต้องการการประกันรายได้ เนื่องจากรายได้ อาจลดลงจากการเกษียณซึ่งหากผู้เกษียณอายุได้มีการประกันสังคม หรือบำเหน็จ บำนาญ ก็จะช่วยให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข มีความมั่นคง และไม่เป็นการระของ ลูกหลานและครอบครัว

2.3. ด้านงานอดิเรก พบว่า ความต้องการความรู้ในระดับปานกลางโดยมีความ ต้องการความรู้ในการเพาะเลี้ยงต้นไม้ ความต้องการความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรและการนำสมุนไพร มาใช้และความต้องการความรู้ในการจัดสวนไม้ประดับประเภทต่าง ๆ มากตามลำดับ อาจเป็น

เพราะว่าเมื่อเกษียณอายุราชการไปแล้วจะมีเวลาว่างจากกิจกรรมการทำงานเพิ่มมากขึ้นจึงมีความต้องการที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ผลจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ อุษา ศาสตร์ภักดี (2536) ถึงความต้องการของบุคคลในวัยต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยเกษียณอายุว่ามีความต้องการในด้านงานอดิเรก การใช้เวลาว่าง เพื่อให้เกิดประโยชน์ตามความสนใจและความถนัดของผู้เกษียณอายุราชการ หากมีการส่งเสริมให้มีการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุก็จะช่วยให้ผู้เกษียณสามารถปรับตัวภายหลังเกษียณได้เป็นอย่างดี ทำให้มีความพร้อมในการดำเนินชีวิตและมีความพึงพอใจในชีวิต และประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิตหลังเกษียณ และสอดคล้องกับการศึกษาของ มารศรี นุชแสงพลี (2532) พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุสูงสุด คือ รายได้ รองลงมาคือ สุขภาพ ระดับการศึกษา และระดับความถี่ในการปฏิสัมพันธ์กับบุตรหลาน และการมีงานอดิเรก ลักษณะภูมิหลังของผู้สูงอายุที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ คือ สถานภาพสมรส นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้สูงอายุที่ม้งงานอดิเรกทำในเวลาว่างและมีความถี่ในการปฏิสัมพันธ์กับบุตรหลานสูงจะเป็นผู้ที่มีความพึงพอใจในชีวิตสูงด้วย

2.4. ด้านที่อยู่อาศัย พบว่าความต้องการความรู้ที่อยู่ในระดับปานกลางโดยมีความต้องการความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่ดินและที่อยู่อาศัย ความต้องการความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอัคคีภัยที่อาจเกิดขึ้นกับที่อยู่อาศัย และความต้องการความรู้เกี่ยวกับการออกแบบปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมน่าอยู่ มากตามลำดับ อาจเป็นเพราะว่าข้าราชการก่อนเกษียณได้มีการวางแผนเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยมาเป็นระยะเวลาอันตั้งแต่เริ่มต้นการรับราชการ ผลจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ ดารณีย์ ศรีสวัสดิ์กุล (2539) ดวงจันทร์ บุญรอดชู (2540) และราตรี เจียมจารุภา (2542) ที่พบว่าข้าราชการที่เกษียณอายุส่วนใหญ่มีการเตรียมตัวเกษียณอายุในระดับค่อนข้างสูงโดยจะมีการเตรียมตัวในด้านจิตใจและอารมณ์มากที่สุด แต่จะมีการเตรียมตัวในด้านที่อยู่อาศัย ด้านการมีส่วนร่วมในชุมชน ด้านรายได้ ด้านการเงินและด้านการใช้จ่าย อยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของสมศรี กันธมาลา (2529) ได้เสนอแนะให้บุคคลมีการเตรียมตัวและเตรียมใจเพื่อการเกษียณอายุ ด้านที่อยู่อาศัยควรมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองเพราะผู้ที่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองจะรู้สึกมั่นคง อบอุ่น และสามารถจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการใช้ชีวิตในวัยสูงอายุได้ หากไม่มีบ้านเป็นของตนเองควรเตรียมการวางแผนอยู่ร่วมกับบุตรหลาน

2.5. ด้านการมีส่วนร่วมในสังคม พบว่าความต้องการความรู้ที่อยู่ในระดับปานกลางโดยมีความต้องการความรู้เกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม ความต้องการความรู้เกี่ยวกับงานอาสาพัฒนาต่างๆ และความต้องการความรู้เกี่ยวกับการเป็นสมาชิกชมรมหรือกลุ่มกิจกรรมต่างๆ มากตามลำดับ อาจเป็นเพราะว่าข้าราชการก่อนเกษียณมีความต้องการการมีส่วนร่วมทางสังคมสูงขึ้นหลังจากการเกษียณอายุราชการ ซึ่งมาสโลว์ (1987) ได้กล่าวถึงความต้องการของมนุษย์ไว้ว่าความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เช่น ต้องการเป็น

ส่วนหนึ่งของครอบครัว การเป็นสมาชิกของสมาคม กลุ่มของสโมสรและชมรมใดชมรมหนึ่ง นอกจากนี้ยังต้องการการยอมรับจากสมาชิกหรือเพื่อนในกลุ่มด้วย ผลจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ สมศรี กันธมาลา (2529) ศึกษาบทบาทของผู้เกษียณอายุให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ผลการศึกษาพบว่าผู้ที่จะเกษียณอายุเป็นผู้ที่สมรสแล้วและอยู่กับคู่สมรส มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจพอใช้ โดยส่วนใหญ่มีฐานะพอเลี้ยงตนเองได้ มีบ้านพักอาศัยเป็นของตนเอง มีการเตรียมตัวที่จะเกษียณอายุ โดยได้เตรียมความพร้อมในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และเตรียมประกอบอาชีพภายหลังเกษียณอายุโดยจะประกอบธุรกิจส่วนตัว รับประทานแนะนำในด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคม ส่วนใหญ่สนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมถ้ามีโอกาส แต่คาดหวังว่าจะมีโอกาสใช้ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ความชำนาญที่มีอยู่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม แต่ขึ้นอยู่กับความพร้อมและโอกาสของแต่ละบุคคล สำหรับทัศนคติเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ เห็นสมควรให้มีการออกกฎหมายประกันสังคมสำหรับผู้สูงอายุ นอกจากนี้เห็นควรให้มีบริการพิเศษสำหรับผู้สูงอายุ ในด้านการรักษาพยาบาล พาหนะเดินทาง การมีแกนกลางในการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ เพื่อมีส่วนร่วมกิจกรรมในสังคมเพื่อเป็นการรวมกลุ่มผู้อาวุโสที่มีความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ให้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ ทั้งยังเป็นการส่งเสริมคุณค่าของผู้อาวุโส โดยให้ค่าปรึกษาด้านวิชาการแก่บุคคลหรือองค์กรต่างๆ และศรีทับทิม พานิชพันธ์ (2525) ได้ศึกษาความต้องการในการเตรียมตัวก่อนเกษียณและมีแนวความคิดเกี่ยวกับความต้องการของผู้เกษียณอายุในทำนองเดียวกับการศึกษาวิจัยของ สุธีรา นุ้ยจันทร์ (2530) ด้านความต้องการการมีส่วนร่วมในสังคมผู้เกษียณอายุราชการต้องการความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลในชุมชนและต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมตลอดจนการยอมรับนับถือจากเพื่อนบ้านและบุคคลในสังคม

3. การศึกษาเปรียบเทียบความต้องการความรู้ในการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการของข้าราชการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ด้านร่างกายและจิตใจ ด้านรายได้และการใช้จ่าย ด้านงานอดิเรก ด้านที่อยู่อาศัย และด้านการมีส่วนร่วมในสังคม) จำแนกตามสถานภาพที่มีเพศต่างกัน ระดับการศึกษาต่างกัน ตำแหน่งต่างกัน ประสบการณ์การทำงานต่างกัน สถานภาพการสมรสต่างกัน และอัตราเงินเดือนต่างกัน พบว่า

3.1. ข้าราชการก่อนเกษียณที่มีเพศต่างกัน มีความต้องการความรู้ในการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการในด้านต่างๆ (ด้านร่างกายและจิตใจ ด้านรายได้และการใช้จ่าย ด้านงานอดิเรก ด้านที่อยู่อาศัย และด้านการมีส่วนร่วมในสังคม) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นเพศต่างกันมีความต้องการแตกต่างกันตามสมมติฐานที่วางไว้ ผลจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ บูทเนอร์ (Beutner, 1980) ได้ศึกษาเรื่อง ความแตกต่างด้านทัศนคติและพฤติกรรมเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุระหว่างข้าราชการชายและหญิงของมหาวิทยาลัย พบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งเพศชายและเพศหญิงมีระดับการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุเพิ่มขึ้นตามระดับอายุที่เพิ่มขึ้น โดยเพศหญิงจะมีการเตรียมตัวและมีความสนใจ

ในการรับข่าวสารเกี่ยวกับการวางแผนก่อนเกษียณมากกว่าเพศชาย และสลุ๊กซ์มีซูทรีพพ์ (2535) ได้ทำการสำรวจการเตรียมตัวของบุคคลก่อนเกษียณอายุ ผลการศึกษาพบว่ามีการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจ และสังคม ในระดับปานกลาง โดยเพศชายจะมีการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุในด้านเศรษฐกิจและสังคม แตกต่างจากเพศหญิง และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ คูเมลาเชว (Kumelachew, 1996) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์การเตรียมความพร้อมในการเกษียณของบุคลากรในมหาวิทยาลัย พบว่าส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อการเกษียณ โดยในเพศหญิงมีความแตกต่างกันในด้านสถานภาพทางตำแหน่ง และระยะเวลาใกล้เกษียณ สำหรับเพศชายนั้นมีความแตกต่างกันในด้านระดับการศึกษาและสถานภาพทางตำแหน่ง

3.2. ชำราชการก่อนเกษียณที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความต้องการความรู้ในการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการในด้านต่าง ๆ (ด้านร่างกายและจิตใจ ด้านรายได้และการใช้จ่าย ด้านงานอดิเรก ด้านที่อยู่อาศัย และด้านการมีส่วนร่วมในสังคม) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นระดับการศึกษามีความต้องการแตกต่างกันตามสมมติฐานที่วางไว้ ผลจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ ดวงจันทร์ บุญรอดชู (2540) ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเตรียมตัวเกษียณอายุของข้าราชการศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการกระทรวงสาธารณสุข ผลการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่มีการเตรียมตัวเกษียณอายุในระดับค่อนข้างสูง โดยมีการเตรียมด้านจิตใจและอารมณ์มากที่สุด สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเตรียมตัวเกษียณอายุข้าราชการ ได้แก่ ระยะเวลาก่อนเกษียณ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส การอบรมเกี่ยวกับการเตรียมตัวเกษียณอายุ สัมพันธภาพในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม การสนับสนุนจากหน่วยงาน และข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษียณ โดยพบว่าข้าราชการที่มีระยะเวลาใกล้เกษียณมากกว่าจะมีการเตรียมตัวเกษียณอายุได้ดีกว่าข้าราชการที่มีระยะเวลาก่อนเกษียณที่ไกลออกไป ข้าราชการที่มีระดับการศึกษาสูง จะสามารถเตรียมตัวเกษียณอายุได้ดีกว่าข้าราชการที่มีระดับการศึกษาต่ำ

ข้าราชการก่อนเกษียณที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความต้องการความรู้ด้านความต้องการความรู้ด้านร่างกายและจิตใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีมีความต้องการความรู้ด้านร่างกายและจิตใจมากกว่าระดับการศึกษาปริญญาเอก และระดับการศึกษาปริญญาตรีมีความต้องการความรู้ด้านร่างกายและจิตใจมากกว่าระดับการศึกษาปริญญาเอก ผลจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ มาลัย ชูดวง (2539) ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบสำหรับข้าราชการก่อนเกษียณอายุ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ผลการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่มีความต้องการกิจกรรมการศึกษานอกระบบ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพกายและจิตใจมากที่สุด และผู้มีระดับการศึกษาต่ำกว่ามีความต้องการความรู้ด้านร่างกายและจิตใจมากกว่าผู้มีระดับการศึกษาสูง

ข้าราชการก่อนเกษียณที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความต้องการความรู้ด้าน ความต้องการความรู้ด้านรายได้และการใช้จ่ายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ระดับการศึกษาปริญญาโทมีความต้องการความรู้ด้านรายได้และการใช้จ่ายมากกว่าระดับ การศึกษาปริญญาเอก ผลจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ แลนเดอร์ (Landers, 1993) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลของการวางแผนก่อนเกษียณที่มีต่อความพึง พอใจในชีวิตหลังเกษียณของครู พบว่าระดับรายได้และลักษณะงานมีความสัมพันธ์กับการเตรียม ตัวก่อนเกษียณ ความพึงพอใจในชีวิตนั้นมีความสัมพันธ์กับการวางแผนก่อนเกษียณ และ สมาชิกส่วนใหญ่เห็นว่าควรมีการวางแผนก่อนเกษียณ โดยหน่วยงานควรจะมีการจัด ประชุมสัมมนาหรือให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ เกี่ยวกับการเตรียมตัวเกษียณอายุก็จะเป็นประโยชน์ต่อ การวางแผนก่อนเกษียณของสมาชิกเป็นอย่างมาก และระดับการศึกษาสูงมีความพึงพอใจต่อการ วางแผนก่อนเกษียณมากกว่าระดับการศึกษาต่ำ

ข้าราชการก่อนเกษียณที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความต้องการความรู้ด้าน การมีส่วนร่วมในสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ระดับการศึกษา ปริญญาตรีมีความต้องการความรู้ด้านการมีส่วนร่วมในสังคมมากกว่าระดับการศึกษาปริญญาเอก ผลจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ กรรณิการ์ พงษ์สนธิ และคณะ (2538) ศึกษาวิจัยเรื่องการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุของบุคลากรใน สถาบันอุดมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการเตรียมตัวก่อน เกษียณอายุด้านการมีส่วนร่วมในชุมชน และสอดคล้องกับการศึกษาของ อูซา ศาสตร์ภักดี (2536) ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชมรมผู้สูงอายุ จังหวัดเลย ผลการศึกษา พบว่ากลุ่มสมาชิกผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุในระดับปานกลาง นอกจากนี้ ยังพบว่าระดับการศึกษา สุขภาพร่างกาย และการได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มอิทธิพลเป็นปัจจัยที่ ไม่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชมรมผู้สูงอายุ ความคาดหวังผลประโยชน์ที่จะได้รับ จากการเป็นสมาชิก ความสนใจในข่าวสารเกี่ยวกับชมรมผู้สูงอายุมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของ สมาชิกในชมรมผู้สูงอายุ

3.3. ข้าราชการก่อนเกษียณที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความต้องการความรู้ในการ เตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการในด้านต่างๆ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเป็น เพราะข้าราชการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีลักษณะงานที่ทำเป็นทั้งงานวิชาการ งานบริหาร และงานบริการ สภาพแวดล้อมการทำงานมีลักษณะคล้ายคลึงกัน จึงอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ สถานภาพทางตำแหน่ง มีความต้องการความรู้ในการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการไม่ แตกต่างกัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อทำให้การวิจัยครั้งนี้ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้ ผลจากการ ศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ ดารณีย์ ศรีสวัสดิ์กุล (2539) และราตรี เจียมจรรุภา (2542) ซึ่งพบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเตรียมการเกษียณอายุ

ราชการ คือ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส สถานภาพทางตำแหน่ง สถานภาพทางสุขภาพ สถานภาพทางเศรษฐกิจ และความต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงาน

3.4. ข้าราชการก่อนเกษียณที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความต้องการความรู้ในการเตรียมตัวก่อนการเกษียณ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเป็นเพราะข้าราชการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีลักษณะที่ใกล้เคียงกันคือ มีประสบการณ์การทำงาน 30 ปี ขึ้นไป มีรายได้มากกว่า 25,000 บาทต่อเดือน มีความรู้อยู่ในระดับสูง คือ สูงกว่าปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่ ด้วยเหตุผลดังกล่าว อาจมีผลทำให้ข้าราชการกลุ่มนี้มีความต้องการความรู้ในการเตรียมตัวก่อนการเกษียณ ไม่แตกต่างกันก็เป็นได้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อทำให้การวิจัยครั้งนี้ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้ ผลจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ ดารณีย์ ศรีสวัสดิ์กุล (2539) ที่พบว่า ปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการเตรียมตัวก่อนการเกษียณอายุของข้าราชการ คือ สถานภาพทางตำแหน่ง สถานภาพทางเศรษฐกิจ และความต้องการสนับสนุนจากหน่วยงาน แต่มีความขัดแย้งกับผลการศึกษาวิจัยของ กนกวรรณ ศิลปกรรมพิเศษ (2527) ที่พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเตรียมตัวเกษียณอายุของข้าราชการ ได้แก่ ตำแหน่งหน้าที่การงานก่อนเกษียณ ระยะเวลาก่อนเกษียณ ระยะเวลาหลังเกษียณอายุ การสนับสนุนจากหน่วยงาน โดยพบว่า ข้าราชการที่มีระยะเวลาใกล้เกษียณมากกว่าจะมีการเตรียมตัวเกษียณอายุได้ดีกว่าข้าราชการที่มีระยะเวลาก่อนเกษียณที่ไกลออกไป ข้าราชการที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานสูงจะสามารถเตรียมตัวเกษียณอายุได้ดีกว่าข้าราชการที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานในระดับที่ต่ำกว่า

3.5. ข้าราชการก่อนเกษียณที่มีสถานภาพการสมรสต่างกัน มีความต้องการความรู้ในการเตรียมตัวก่อนการเกษียณ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเป็นเพราะข้าราชการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ส่วนมากเป็นผู้ที่สมรสแล้ว มีสถานภาพโสดและเป็นหม้ายหรือหย่าร้างเพียงส่วนน้อย จึงทำให้มีความต้องการได้รับความรู้ในด้านต่างๆ ของการเตรียมตัวก่อนเกษียณไม่แตกต่างกัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อทำให้การวิจัยครั้งนี้ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้ ผลจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ สมศรี กันธมาลา (2529) และ ดารณีย์ ศรีสวัสดิ์กุล (2529) ซึ่งพบว่า ผู้ที่จะเกษียณอายุเป็นผู้ที่สมรสแล้วและอยู่กับคู่สมรส ส่วนปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการเตรียมการเกษียณอายุของข้าราชการ คือ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส อย่างไรก็ตามผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ยังมีความขัดแย้งกับผลการศึกษาวิจัยของ มารศรี นุชแสงพลี (2532) เบญจมา เลหาพูนรังสี (2534) และ ดวงจันทร์ บุญรอดชู (2540) ที่พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลและมีความสัมพันธ์ของการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุกับการปรับตัวภายหลังเกษียณอายุของข้าราชการ คือ สถานภาพการสมรส และสัมพันธภาพในครอบครัว โดยผู้ที่มีสถานภาพสมรสคู่จะมีการปรับตัวดีกว่าผู้ที่มีสถานภาพโสด หย่า หม้าย หรือแยกกันอยู่

3.6. ข้าราชการก่อนเกษียณที่มีอัตราเงินเดือนต่างกัน มีความต้องการความรู้ในการเตรียมตัวก่อนการเกษียณ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเป็นเพราะว่าข้าราชการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นผู้ที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ โดยส่วนใหญ่มีฐานะพอเลี้ยงตนเองและมีบ้านพักอาศัยเป็นของตนเอง มีการเตรียมตัวที่จะเกษียณอายุ โดยได้เตรียมความพร้อมในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และเตรียมประกอบอาชีพภายหลังเกษียณ มีชีวิตที่สมบูรณ์สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ประกอบกับมีการศึกษาในระดับสูง มีความรู้ความเข้าใจในการเตรียมตัวก่อนการเกษียณได้ดีพอสมควร จึงมีความต้องการในการแสวงหาความรู้ไม่แตกต่างกัน ซึ่งส่งผลกระทบทำให้การวิจัยครั้งนี้ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้ ผลจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ กนกวรรณ ศิลปกรรมพิเศษ (2527) สมศรี กันธมาลา (2529) มารศรี นุชแสงพลี (2532) อุทัยวรรณ กสานต์กุล (2536) และ พวงผกา ชื่นแสงเนตร (2538) ที่พบว่า ผู้ที่เกษียณอายุเป็นผู้ที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ โดยส่วนใหญ่มีฐานะพอเลี้ยงตนเองและมีบ้านพักอาศัยเป็นของตนเอง มีการเตรียมตัวที่จะเกษียณอายุโดยได้เตรียมความพร้อมในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และเตรียมประกอบอาชีพภายหลังเกษียณ ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุสูงสุดคือ รายได้ รองลงมาคือ สุขภาพ ระดับการศึกษา นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้เกษียณอายุที่มีรายรับกับรายจ่ายสมดุลกันจะมีความพึงพอใจในชีวิตมากกว่าผู้เกษียณอายุที่มีรายรับกับรายจ่ายไม่สมดุลกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

1.1. ควรจัดการอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ โดยให้ความรู้และคำแนะนำปรึกษาให้แก่ข้าราชการที่กำลังจะครบเกษียณล่วงหน้าอย่างน้อย 1 ปี ในเรื่องการวางแผนการใช้จ่าย รายได้ ความรู้ในด้านสวัสดิการต่างๆ ที่ข้าราชการก่อนเกษียณควรจะได้รับ การให้คำแนะนำเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ต่างๆ จากมหาวิทยาลัย

1.2. ควรส่งเสริมให้ข้าราชการก่อนเกษียณและข้าราชการที่เกษียณอายุราชการแล้วได้รับข้อมูลข่าวสารในรูปแบบต่างๆ และบริการด้านต่างๆ จากมหาวิทยาลัย เช่น การใช้ระบบ IT ของมหาวิทยาลัย การให้รหัสผ่าน User ID และ Password ของมหาวิทยาลัยคงเดิม การคงสภาพสมาชิกห้องสมุด การให้ใช้สถานที่ออกกำลังกายเหมือนที่เคยรับราชการอยู่

1.3. การจัดตั้งศูนย์รวบรวมผู้เกษียณอายุราชการที่มีความรู้ความสามารถทางวิชาการด้านต่างๆ ตลอดจนให้โอกาสแสดงความสามารถทางวิชาการ รับฟังความคิดเห็นของผู้เกษียณอายุซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในอนาคตต่อไป

1.4. ควรให้ความช่วยเหลือแก่ข้าราชการก่อนเกษียณที่ยังมีปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย โดยการขอความร่วมมือกับสหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำกัด หรือ

สถาบันการเงินภาครัฐในเรื่องของสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยในอัตราดอกเบี้ยต่ำเพื่อให้ข้าราชการเกษียณของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง

1.5. ควรมีระบบการดูแลสุขภาพผู้เกษียณ และการอำนวยความสะดวกในการเข้ารับการรักษาพยาบาลจากโรงพยาบาลสงขลานครินทร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นกรณีพิเศษในฐานะผู้เกษียณของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรมีการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยกับคณะต่างๆ ในการจัดโปรแกรมสุขภาพด้านร่างกายและจิตใจ เป็นการนำร่องเพื่อประเมินตลาดสุขภาพของบุคลากรมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

2.2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเกษียณก่อนกำหนดของข้าราชการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

2.3. ควรมีการศึกษาความต้องการในการจัดสวัสดิการของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

2.4. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเตรียมตัวเกษียณอายุของลูกจ้างประจำมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์